DOMAGOJ VIDOVIĆ

Iz neretvanskoga prezimenskog mozaika

Usporednim radom na projektima *Rijekom neretvanskih riječi* i *Najčešća hrvatska prezimena* polako se počeo stvarati mali leksikon neretvanskih prezimena. Pred vama je zabavnija strana obradbe nekih od njih.

Arnaut

Nositelji su se prezimena Arnaut u Neretvanskoj krajini početkom XVIII. stoljeća nastanili u Glušcima i zaseoku Kućine u Dobranjama. Po obiteljskoj tradiciji te dvije grane neretvanskih Arnauta nisu u srodstvu. Arnauti iz Glušaca nose nadimak Šućurković te su nadimak dobili po tome što je jedan od njih imao suprugu iz Sućurja na Hvaru. Arnauti su se u Glušce i u Dobranje doselili iz Gabele početkom XVIII. stoljeća. Ondje su nosili prezime Dropić (< drop 'ostatak zgnječenoga grožđa od kojega se pravi rakija'). U Gabelu su se doselili iz Drapića u Popovu. Dobranjski su Arnauti s nadimkom Strižić iz Kućina prešli u dobranjski zaselak Strižići, a odande u Glušce i Metković. Zaselak Strižići, u kojemu je 1905. izgrađena prva dobranjska škola, napušten je u potpunosti tijekom 60-ih godina XX. stoljeća. Prezime Arnaut dolazi od turcizma Arnaut (< turski Arnaud) 'Albanac', a vjerojatno je taj podatak zaveo srpskoga antropologa Jevtu Dedijera da iznese tezu kako su se Arnauti u Neretvansku krajinu doselili „iz Arnautluka". Vjerojatno je pritom mislio na Mletačku Albaniju, tj. na primorske krajeve današnje Crne Gore. Da veze između Arnauta i Mletačke Albanije ipak postoje, pokazuje podatak da su Neretvani Petar i Mijo Arnaut, sinovi Aćimovi, bili članovi osobne satnije pukovnika Jerolima Smeće iz Kotora te se 12. kolovoza 1794. spominju u Brescii. Možda su upravo organizacijske sposobnosti stečene u vojnim postrojbama predodredile da danas Mjesni odbor Glušci vodi upravo jedan od Arnauta, a tko je od Arnauta pravi Dropić, tj. tko proizvodi najbolju rakiju, provjerite na licu mjesta tako što ćete se prošetati ili provozati do Glušaca.

Galov

U vidonjskoj župi postoji predaja o tome kako se član jedne tamošnje obitelji islamizirao i nakon toga počeo tlačiti Vidonjce te da su ga zbog toga njegovi prezimenjaci ubili. Iako se predaja vjerojatno odnosila na rod Glasov iz Kiševa kod Neuma (na jednoga se od islamiziranih Glasova žalio slivanjski župnik don Jure Sentić 1757.), u njoj postoji zrnce istine. To pokazuje podatak da se 1694. u Oskrušnici, prvome selu u susjednoj župi Gradac u Hercegovini, spominje Ibrahim Galović, a osam godina poslije (1702.) kao vlasnici su zemljišta u Vidonjama zapisani Petar i Mile Galović. Petar i Mile najvjerojatnije su se

od turskoga zuluma spasili prebjegavši iz Oskrušnice preko Podmame (gdje su ih vrebali osmanlijski stražari) u Galoviće, vidonjski zaselak najbliži Oskrušnici, prozvan upravo po Galovima. Galovi su se iz Galovića vrlo brzo iselili u druga vidonjska naselja, prvo u Glavice, a potom u Badžulu i badžulski zaselak Na Brijegu. Spominju se Galovi i u Opuzenu 1779. te Slivnu 1782., a u Gluščima postoje njive Galovuše. Neke predaje rod povezuju i s Crnčevićima, ali pouzdanih dokaza za to nema. Prezime se Galov (zabilježeni su i likovi Galović i Galovljević) dovodi u vezu s pridjevom *gal* u značenju 'crn', a kako se u blizini Galovića nalazi predio Hajdučko, nije neobično da su danas nositelji toga prezimena vatreni torcidaši.

Jeramaz

Jedno je od prvih prezimena koje se spominje u maticama Župe svetoga Ilije u Metkoviću prezime Jeramaz. U metkovske je matice krštenih upisano davne 1734. Prezime je nadimačkoga postanja, što se vidi i po upisu u kojemu se spominje Miho Crnčević zvani Jaramaz, doseljenik iz Vidonja u Metković. Njegovi potomci zapisivani su sve do XIX. stoljeća kao Jaramaz(ovići), Jeramazi i Crnčevići. Po predaji su Crnčevićima nadimak Jaramaz (< jaramaz 'nevaljalac, zlikovac' < turski yaramak 'valjati, vrijediti') nadjenuli Turci, koji su jaramazima nazivali kršćane koji su prividno prihvaćali islam radi povlastica, a privatno čuvali staru vjeru. Ipak, u našemu je slučaju vjerojatnije da je neki neznani junak spomenutoga Mihu smatrao „poganim" ni ne sluteći da će nadimak koji je prišio Mihi obojicu nadživjeti najmanje tristotinjak godina. Pazite stoga kako nazivate svoje prijatelje i znance jer bi nadimak mogao obilježiti ne samo njih nego i njihovo potomstvo, ali od nadijevanja ne odustajte kako moji kolege i ja ne bismo ostali bez posla.

Komazin

Jedno je od enedemskih neretvanskih prezimena i prezimena koje etimolozima zadaje najviše glavobolje prezime Komazin. Vido Komazin iz Vidonja prvi je zažapski Komazin koji se spominje u povijesnim vrelima. On je 1749. bio kum na vjenčanju Lovre Vulijaša iz Kleka kod Neuma i Ivane Rajčević iz Hutova. O podrijetlu Komazina povjesničari su imali dvije teorije: po jednoj potječu iz Kiševa kod Neuma, a po drugoj iz Hutova. Međutim, uvidom u matične knjige doznali smo da su Komazini podrijetlom iz Ravnoga u Popovu. Ondje se 1711. spominje Danica Komazinović, koja se poslije navodi kao Danica Lučić. Prezime se Lučić u Ravnome spominje od 1668. Zažapski su Komazini isprva stanovali na Vidonjama, a u drugoj su se polovici XIX. stoljeća odselili u zaselak Visoka Glavica ili Volajac, koji se u povijesnim vrelima naziva i Volujski Prodo. Iz Visoke Glavice preselili su se nakon Drugoga svjetskog rata u zaselak s dvama imenima – Komazini i Kraj. Pri utvrđivanju postanka prezimena pomogao nam je orijentalist Ekrem Čaušević. Naveo je kako u turskome postoji particip *komaz* (< konmaz), koji bi se mogao izvesti od glagola *konmak* 'nastaniti se', pa bi komaz bio 'onaj koji se ne nastanjuje, nomad', ali da treba pokušati pronaći i drugo rješenje. I pronašlo se! U dubrovačkim se

maticama našao upis vjenčanja Vide Comascina (Komašina) iz Popova iz 1781. Prezime bi se, dakle, moglo izvesti i iz apelativa *kumašin* 'uv. od kum'. Da su Komazini istinski nomadi, pokazuje činjenica da su često mijenjali boravište: od Ravnoga, preko Vidonja i Visoke Glavice do Komazina/Kraja i Metkovića, a jesu li dobri kumovi, sami utvrdite.

Sršen

Jedno je od najmnogobrojnijih neretvanskih prezimena, poglavito u istočnome dijelu Neretvanske krajine, prezime Sršen. Godine 1702. spominju se Stipe, Jure i Petar Sršen kao posjednici u Goračićima. U vidonjskoj se župi nisu dugo zadržali, nego su se odselili u Dobranje (ondje se 1702. spominju ista tri Sršena navedena i u Goračićima) i Slivno. U dobranjskoj su župi Sršeni živjeli u zaseoku Oštrovci, a danas žive u Bijelome Viru. U slivanjskoj se župi spominju od 1733. Ondje su nastanjivali isprva Postinje, a danas žive u Blacama i Trnu. U Slivnu je dio obitelji promijenio prezime u Mađor (< talijanski maggiore 'major, bojnik'). Ta je grana Sršena stanovala na Kremeni pa se odselila u Mihalj. Osim Neretvanske krajine Sršeni danas nastanjuju Mljet, Korčulu i dubrovačko područje (u Konavlima se prezime spominje od 1536.). Mljetski Sršeni drže da su iz Hutova, a neretvanski da potječu od triju klesara s Korčule koji su se nastanili u vidonjskome zaseoku Trubino Brdo. Toponimija otkriva da su se u Neretvansku krajinu doselili iz Popova, i to iz sela Zatmorje, u kojemu postoji toponim Sršen-do. Prezime se dovodi u vezu s nazivom *sršen* 'stršljen', a da je suditi po motivaciji prezimena, rođaci bi im bili Obadi iz Prapatnice u neumskome zaleđu. S obzirom na brojnost Sršena u Neretvanskoj krajini i postanje prezimena, slobodno bi se umjesto *budili me žabe i komari* moglo zapjevati *budili me žabe i Sršeni.*

Veraja

Veraja je jedno od najprepoznatljivijih neretvanskih prezimena. Prezime se prvi put spominje u mletačkome zemljišniku iz 1702. Tad su dodijeljena zemljišta Ivanu i Radi Veraji u Dobranjama (na padinama Žabe i danas postoji predio Verajuša, a tako se zove i jedna njiva u Gluščima), s tim da je Ivan dobio zemljište i u Metkoviću. Isprva su se Veraje nastanili na Humu te se odande odselili u Metković (gdje se prvi put spominju 1737.) i Bobovište (ondje se spominju 1805., ali su vjerojatno u tome dobranjskom selu stanovali i stotinjak godina prije). Iz Bobovišta su se Veraje djelomično iselili u Parile na Dubravici te u zaselak Orah iznad Glušaca (ondje su nosili nadimak Pole, pa se i taj zaselak katkad tako naziva). Po predaji Veraje potječu iz Bijeloga Polja te se jedan ogranak Veraja početkom XVIII. stoljeća doselio i na predio Vrgorac u Čapljini, no ta je predaja malo vjerojatna. Iako se prezime pučkom etimologijom povezuje s glagolima *varati* (jer je zabilježen lik Varajić) i *verati*, a Mihovil Pavlinović zapisao je riječ *veraja* u značenju 'kovinska poluga o kojoj vise verige' (u Neretvanskoj krajini to bi bio dio komoštra), vjerojatnije ga je izvoditi iz inačice kršćanskoga imena Veronika (Veraja < Vera). Budući da bi se kršćansko ime *Veronika* približno moglo prevesti kao „nositi pobjedu", nije neobično da je velik broj nositelja prezimena Veraja izravno sudjelovao u

metkovskim rukometnim i inim uspjesima, a i da je Ivo Veraja najustrajniji metkovski slikopisni kroničar, tj. svjedok svega toga.

Vidović

Prezime je Vidović jedno od onih koje je starosjedilačko i s lijeve i s desne strane Neretve. Zažapski Vidovići približno se istodobno spominju u Zažablju (1694.) i Popovu (1695.). Po migracijskim je smjerovima ipak razvidno kako su se Vidovići u Vidonje doselili iz Popova. Ondje su isprva stanovali u Rupnome Dolu, a imali posjede u Veljoj Međi i zaseocima Trnčine. Iz Popova su se selili prema hercegovačkome (spominju se 1695. u Gradcu kod Neuma, 1701. u Hutovu i 1772. u Dubravici kod Gradca) i dalmatinskome Zažablju. U dalmatinskome su se dijelu Zažablja najprije nastanili u središtu vidonjske župe, u selu Vidonje, pa su se postupno preselili u zaseoke Dželetin i Goračići. Tijekom XX. stoljeća Vidovići su postupno postali jednim od najmnogobrojnijih zažapskih rodova, od 30-ih godina prošloga stoljeća postupno su se iz Dželetina i Goračića spustili na Mlinište, a nakon što je Zažablje 60-ih i 70-ih godina pogodio val iseljavanja, u velikoj se mjeri sele prema gradovima u Neretvanskoj krajini (ponajprije prema Metkoviću, a u manjoj mjeri prema Opuzenu i Pločama), dubrovačkome području i inozemstvu (ponajvećma u Australiju). Zbog mnogobrojnosti Matića i Vidovića postoji uzrečica: „Đe god podigneš kamen, izleti neki Matić ili Vidović." Nju nije pametno provjeravati na proljeće da vas ne iznenadi poskok.

Vidovići zapadno od rijeke Neretve potječu iz Vidovića u Brotnju. U maticama župe Vid Vidovići su zabilježeni od 1759., a u zaostroškim maticama od 1666. (bez oznake podrijetla). U Vrgorcu Vidovići žive barem od 1693. U Vidu su i Opuzenu zabilježeni i kao Kapovići (< kapo 'glavešina, starješina' < talijanski capo 'glava'). Tako su prozvani po nadimku Kapo, koji je ponio harambaša Juriša Vidović iz Vrgorca. Vidovića je bilo i na Jasenici i u Gabeli na prijelazu iz XVII. u XVIII. stoljeće. Otud su se vjerojatno doselili u Crniće kod Pruda, a potom u XX. stoljeću nekoliko stotina metara dalje u Dalmaciju, u Prud i Vid. Postoji predaja o zajedničkome podrijetlu obiju grana obitelji, ali ona nije rodoslovno dokazana.

Prezime je Vidović nastalo sažimanjem od lika Vidojević te je motivirano osobnim imenom Vidoje, koje se može dovesti u vezu ili s kršćanskim imenom Vid ili s narodnim imenom Vidoslav.